Mădălina STRECHIE
Universitatea din Craiova, România

CÂTEVA CONSIDERAŢII ETIMOLOGIGE, FONETICE ŞI LINGVISTICE ALE LUI A. T. LAURIAN ÎN *FOAIE PENTRU MINTE, INIMĂ ŞI LITERATURĂ*

Personalitate enciclopedică a culturii române, A.T. Laurian a fost considerat un renascentist întârziat datorită forţei, profunzimii şi valabilităţii teoriilor sale ştiinţifice. Semnându-se de multe ori ca profesor de filosofie, savantul a depăşit cu mult graniţele acestei ştiinţe excelând în multe alte domenii umaniste şi nu numai: lingvistică, lexicografie, istorie, sociologie, mentalităţi, gazetărie, limbi clasice etc. A.T. Laurian a fost un adevărat om de ştiinţă care a depăşit cu mult graniţele ţărilor române, uzând şi de talentul poliglot care i-a permis multe studii comparatiste foarte interesante, inaugurând mai ales în domeniul lingvistic.

Multe metode de studiu pentru domeniul lingvistic i se datorează acestui „polihistor", cum mai era numit A.T. Laurian. El a fost un valoros teoretician care a inovat metode originale şi valoroase pentru studiul limbii (în special în cadrul lingvisticii şi al gramaticii comparate) una din cele mai importante fiind teoria substratului.[1]

În foarte multe studii ale sale despre limba română savantul face de fapt lingvistică romanică prin comparaţia limbii noastre cu alte limbi din trunchiul comun al romanităţii, considerând că istoria limbii române nu este altceva decât romanistică (aşa cum o numim astăzi). [2]

Articolul nostru apare ca urmare a cercetării noastre în cadrul grantului CNCSIS: *Editarea unor opere lingvistice ale lui Ion Budai-Deleanu aflate în manuscris. Editarea modernă a unor scrieri lingvistice ale lui A. T. Laurian*, contract 51 GR / 04. 05. 06, tema 10, cod CNCSIS 199, 16 C, perioada 2006 – 2008, director prof. univ. dr. Katalin Dumitraşcu. Cercetarea colectivului condus de Katalin Dumitraşcu s-a orientat spre (re)editarea operei lingvistice a marelui savant considerată exemplară pentru polivalenţa preocupărilor acestuia: studii comparatiste, sociologice, lingvistice, clasice, jurnalistice, glotodidactice, traduceri, istorice, filosofice etc. Am insistat cu precădere asupra consideraţiilor referitoare la lingvistică, etimologie şi fonetică pentru a respecta tematica volumului de faţă, dar nu am putut omite nici celelalte consideraţii ale lui A. T. Laurian (lexicografice, ortografice, istorice, sociologice, de traducere din autori clasici, filosofice, jurnalistice etc) care întregesc tabloul preocupărilor unui mare savavant. Articolul, *Teoria sărăciei* din celebra revistă a spiritualităţii româneşti de la jumătatea secolului al XIX-lea, *Foiae pentru minte, inimă şi literatură,* deşi este semnat cu un pseudonim, *Penarhu,* este cu siguranţă al lui A. T. Laurian, autorul oferindu-ne indicii valoroase (în afara stilului şi acurateţei demonstraţiilor) pentru a descoperi cine se află în spatele acestui pseudonim, amintind în notele legate de titlul articolului că acest articol respectă normele gramaticale şi ortografice ale operei sale fundamentale pentru lingvistică: *Tentamen criticum. Tentamen*-ul reprezintă una dintre operele fundamentale ale lui A.T. Laurian în care sunt prezentate pe larg concepţiile savantului despre curentul latinist, opera fiind publicată în anul 1840 [3] (anterior aşadar acestui articol *Teoria sărăciei*-s.n.)

BDD-A3338 © 2011 Editura Europlus
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.25 (2026-09-15 04:22:47 UTC)

Tentamen criticum este o operă lingvistică în care autorul îşi expune concluziile sale despre istoria, originea, etimologia, ortografia, fonetica, gramatica, ortografia limbii române în comparaţie cu limba latină, dar şi cu alte limbi romanice. Astfel, lucrarea aceasta începe aşa cum A.T. Laurian însăşi spune cu: „Diseratație despre limbile derivate din latină în mod special despre româna care este în floare în Dacii..." [4]

Teoria sărăciei depăşeşte cadrul unei simple rubrici gazetăreşti fiind cu adevărat o teorie ştiinţifică documentată, argumentată, demonstrată şi valoroasă, A. T. Laurian făcând dovada geniului său prin utilizarea unor metode complexe şi inovatoare pentru vremea aceea, folosindu-se de cunoştinţele sale din variate domenii pentru a realiza o prezentare completă a unui fenomen social precum era sărăcia.

Demersul său începe din antichitatea latină, prin alegerea unui text din Iuvenalis şi traducerea lui, prilej care îi oferă posibilitatea comparării maximelor latine asupra sărăciei, cu cele biblice, nesfiindu-se să-i combată pe cei care considerau fenomenul acesta unul marginal, precum era englezul-preot Sterne. Această pledoarie jurnalistico-sociologică îl duce de la începutul ei la unele afirmaţii surprinzătoare, considerând printre altele că Iuvenalis a fost român. Vom reda spusele savantului pentru a exemplifica:

„FOAIE [5]

pentru

MINTE, INIMĂ ŞI LITERATURĂ

No. 38 Duminecă, 22. Septemvrie. 1841

TEORIA SĂRĂCIEI [6]*)

De Penarhu

Nil habet infelix paupertas durius in se;

Quam quod ridiculos homines facit.

Juvenalis Sat. III.v.152

Nemic n'are nefericita sărăcie mai amaru în sine, de cîtu că face pre ominii săraci şi de rîsu.

Sterne cecindu acestă sîntenţă, mărturiseşce că nu au aflatu alta mai săracă în un autoriu classicu, şi eu zicu că nu am cetitu alta mai adevărată în sînta scriptură, care în cîtu i pentru adeveru nu pote greşi neci cîtu i negru supt unghie.-Dară feşce care sîmte unde lu strînge opinca. Sterne era popă şi ţinea din mîna lui Dumnezeu o grasă parohie, şi nu avea causă a să plînge de sărăcie, pentru acea nui sîmţi adevărul din lăuntru, şi să supără de forma din afară. ***Infelix paupertas****, zice că ar fi un epitetu datu la subiectu fără cale,* ***nil habet durius in se****, nui place neci o ţiră;* ***quam quod ridiculos homines facit****, îi pare de totu ne cipolitu, şi mai pre urmă adauge că neci n'ar fi latineşce.-Îsă miemi au căstu două idei în capu cetindu o, care lîngă totă imăginăciunea cea caldă alui Sterne eu nu crezu că i ar fi venitu lui. 1. că Juvenale au fostu creşcin, 2-o că au fost romînu.-Bravo, voru striga campatrioţii mei, însă cumu vei demustra)[7] acesta?-Aşia fraţii mei: Simplicitatea ce să capătă în cărţile lui Juvenale nu să capătă decîtu în sîmta scriptură.-Una! Adevărul cel adîncu ce zece într'însele, nu putu eşi decîtu din un capu luminatu de religionea cea adevărată. -Două! Ura ce el poartă cătră Judani ucigătorii Urzitoriului legii creşcineşci nu po'te fi decîtu creşcinescă.-Trei! şi amu putea mai aduce de trei ori trei da nu mi aru părea acestea destulu.-..."*

BDD-A3338 © 2011 Editura Europlus
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.25 (2026-09-15 04:22:47 UTC)

A. T. Laurian după ce a infirmat părerea lui Sterne îşi argumentează afirmaţia că Iuvenalis ar fi român utilizând argumentele istorice, clasice şi lingvistice. Din nou dovedeşte apartenenţa sa la curentul latinist, considerând că românii sunt datori să-şi afirme răspicat originea latină, explicând şi componentele limbii latine, „fundul" fiind echivalent aici cu fondul:

„Bine! Iară cumu vei arăta că au fost romînu!-Aşia: Că romînii su romani de origine, credu înşişi streinii, şi cu atîta mai multu a crede îşu îndatoriţi romînii, cari şi numele şi limba le au de la Romani.- Acesta e o premissă în sînsul latu adevărată, iară în sînsul strîmtu sufere o distincţere [8]).

Eu cu detatu de părerea părintelui Maior, care zice că în Italia era mai multe ghinţi to'te de o viţă italică, iară despărţite între sine prin statele care forma, şi prin dialectele care vorbea, binecă fundul limbei era totu unul, precumu şi rădăcina nacionelor. Acestea fiindu mai pre urmă to'te supuse de Romani, îşi ţinură dialectele lor şi de ci înnainte. Şi măcarcă scriea cu toţii latineaşce, totuşi nu să putea face ca să nu zică cîte o vorbă au cîte o frase cumu să zicea în satul lor ne luîndu totu de una a minte la geniul limbei domnitore. Acuma eu suîungu [9]) că unul din aceste dialecte, era dialectul romînescu, care noi îlu vorbimu pănă în zioa de astăzi cu puţină mestecăciune din limbi streine, de cari sîntem încuguraţi de cîndu amu venitu în Daţia; şi mai pre urmă conchizu, că avîndu sîntenţa lui Juvenale, încîtui pentru forma din afară şi legătura cuvintelor, mai mare asemănare cu vorba romînescă decîtu cu cea classică, nu pote fi altu mintrele decîtu că Juvenale au fostu romînu, au din acea ghinte din Italia, care apoi au venitu în Daţia, adecă din cea romînescă. – Bravissiomo, voru striga iarăşi amicii mei, însă pentru ce nu crezi că aru fi pututu veni aceste idei şi lui Sterne în capu, care era omu forte ascuţitu la minte. – Eacătă pentru ce; cea dintîi pentru că era de confessia anglicană, şi a doua pentru că nu şcia romîneşce.- Scurtu, dară bine! Înnainte!- După ce am adusu aceste argumîntuţe la justificarea sîntenţei care am alesu spre Mottu tratatului meu, pîşescu la lucru însuşi."

Observăm din aceste rânduri că A. T. Laurian face o clasificare dialectală a populaţilor italice şi a celor romanizate, comparând mai ales româna cu latina, considerându-se astfel mai norocos decât Sterne care „nu şcia romîneşce". Iuvenal în concepţia sa era român mai degrabă prin proveniența comună din aceeaşi „ghinte din Italia".

Încă o dovadă a apartenenţei lauriene a acestui articol analizat aici este şi prezentarea a aceeaşi concepţii despre latina populară sau vulgară în *Tentamen:*

„Exista o părere comună a bărbaţilor eruditi precum că la Roma , pe lângă limba cultă, existau mai multe dialecte în mai mare sau mai mică măsură diferite faţă de aceasta şi care de obicei sunt desemnate cu numele de limbă rustică, pedestră, militară, vulgară..." [10]

Această divagaţie a savantului pe marginea traducerii din opera lui Iuvenal nu a reprezentat decât o introducere în *teoria sărăciei*. Dacă motto-ul i-a servit pentru a-şi expune cu precădere, cunoştinţele istorice şi clasice, introducerea în fondul problemei trădează profesorul de filosofie care a fost A. T. Laurian:

„Cu sărăcia s'au întîmplatu ca şi cu alte lucruri şi măestrii, de cari zice Aristotele că practica au precesu teoretica. Vreu să zicu, că au fostu mai multe mii de ani omini săraci în lume mai înnainte dea şci ce i sărăcia. Şi încă să află şi în zioa de astăzi, în care lumina filosofiei aşa de tare luminează pusă pre masă şi nu ascunsă suptu patu, nu puţini omini, cari înnotă în sărăcie pănă în grumazi, şi de ar cere cineva dela dînşi numai o sîmplă definiciune despre sărăcie, aru căsca gura, şi aru închide iară fără a şci ce răspunde. Şi de o teorie învăţată despre acestu obiectu seriosu, greu şi ponderosu încă nime nu au visatu. –o're dice nu! – Pentru că credu toţi că sărăcia să sîmte mai bine de cîtu să învaţă; şi pentru că o avemu totu de una înnaintea ochilor de şi nu o probămu noi înşine depreinzindune o ţiră în ea. Acesta e părereia celor învăţaţi şi celor ne învăţaţi despre compunerea teoriei sărăciei, care şi miemi paru adevărate, dară incomplete. Că afară de acestea că pote încă întreba, cumu să întrebă în tote şciinţele ore nu ne ar aduce vreun folosu positivu o teorie racionată despre sărăcie."...

BDD-A3338 © 2011 Editura Europlus
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.25 (2026-09-15 04:22:47 UTC)

După aceste premise filosofice A. T. Laurian începe studiul de limbă asupra acestui fenomen, analizând mai întâi izvoarele lingvistice având ca scop final explicarea fenomenului, prin dezvăluirea cauzelor şi efectelor, pornind de la etimologia cuvântului. Analiza etimologică este un prilej pentru marele învăţat să ne ofere un curs de lingvistică:

„La care eu răspunzu, cîtu pociu răspunde acuma, mai înnainte- de ce am desvălitu lucrul, că cunoşcerea funţilor au a fintînilor din care să trage sărăcia, ne aru putea ajuta ale astupa, cîndu amu vrea să trăimu fără ea, şi cunoşcerea-remegielor, cu cari isă vindecă rănile, ne aru putea pune în stare a scăpa de dînsa cîndu niar fi urîtu a mai petrece la olaltă. Mai multu nu pociu zice acuma, dară cine va binevoi a ceti mai înnainte, va gîci ce'mi zace suptu limbă.- Spunene dară scurtu şi chiaru, ce îi sărăcia; de unde să naşce, şi ce rău au bine face la omini? voru striga doră cetitorii-au auzitorii mei plini de împăţiinţă. [11])

***Sărăcia** vine de la **sărac,** şi **săracu**, uitîndumă la etimologia cuvîntului, nu îndirepteză a zice positive decîtu, că să trage din limbile indo-celtice; adecă au din cea indică, au din cea persică, au din cea medică, au din cea armenică, au din cea colhică, au din cea tracică, au din cea ellenică, au din cea latină, au din cea celtică."*

Este de reţinut clasificarea limbilor făcută de către A. T. Laurian descriind limbile indo-europene, numite şi „indo-celtice": „indică, persică, medică, (aici autorul îşi dovedeşte încă o dată cunoştinţele istorice pentru că face referire la cele două state ale perşilor: perşii şi mezii. Cuvântul „medic" fiind utilizat prin filiera greacă datorită războiaielor medice aşa cum numeau ei înşişi războiaiele cu statul persan-s.n.), armenică, colhică (din nou autorul foloseşte denumirile antice ai Georgiei sau Gruziei – Colchis a fost ţinta expediţiei lui Iason şi a argonauţilor, utilizând un cuvânt derivat de la această cetate „colhic" -s.n.), tracică, ellenică (greacă), latină, celtică."

După prezentarea acestor limbi A. T. Laurian îşi începe studiul comparatist demonstrând că acest cuvânt provine din limba tracilor, prezentând alte cuvinte care în concepţia domniei sale provin din fondul trac. Cu acest prilej autorul foloseşte din nou denumiri care nu se mai utilizează astăzi precum „limbi scheanice" în loc de limbi slave:

*„Acuma negative zisu: că nu i nici din cea grecească au ellenică, nici din cea latină, nici din cele ce să tragu de la dînsa, nici din cea germanică, nici din cele ce se tragu dela dînsa, nici din cea scheanică, nici din cele ce să tragu dela dînsa. (Connacionalii mei voru sări din pele de bucurie, auzindu că nu i neci din limbile scheanice, - către cari portă mai toţi o ură ne mărginită, doră de ceva temeiu răzimată.) Ca să nu mergemu mai departe, eu adaugu prin o conieptură vernică de străbătătură, că e din limba tracică. Lingă **săracu (seracu)** noi mai avemu un sinonimu **sîrmanu (sermanu),** care îsu fără îndoială amîndouă din o rădăcină răsărite. Acestă rădăcină îşi pare că să află la un poporu în Traţia lăcuitoriu, dară, de viţă scheanică; zisu **seri** au **siri**, şi la dînşii însămneză **cibus, ορανος, mais fe**, ce şi învită a o lăsa încă la judecata celor învăţaţi, de e adevărata rădăcină au ba; iară de e şi cea adevărată, fiindu că nu să află în celelalte limbi de acea viţă, să pote ţinea, fără mare periclu de greşală, tracică."*

Includerea cuvântului *săracu* în limba tracilor este prin comparaţia lui cu alte sinomine prezente în limba română şi anume *sîrmanu*. Alături de aceste sinonime A. T. Laurian anlizează un alt cuvânt asemănător *dusmanu* căruia îi face o adevărată istorie:

*„După acesta osserbu că să mai capătă în limba romîne'scă un cuvîntu asemine cuvîntului **sermanu (sîrmanu),** adecă **dusmanu (duşmanu),** În limba grecescă să află **δγσμενεσ** ce e compusu din două părţi **δγσ** şi **μενοσ**, cari la o laltă însemneză tomna ce însemneză vorba germanică **übelgefiunt**, şi în latină ore cumu **malevolus**, în limba tracică au în speţie Dacică putea însămna şi mai strîmtu **inimicu,** dela cari amu căpătatu noi*

BDD-A3338 © 2011 Editura Europlus
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.25 (2026-09-15 04:22:47 UTC)

*împreună cu sămnificatul acesta. Pote vor răplica alții că **duşmanu** e vorbă turcescă. La cari eu răspunzu, că Turcii o au luatu dela perşi, la cari e tomna a casă, şi Perşii au pututu împrumuta dela Kaucasiani, cari să împărțea în două ramuri, dintre cari unul trecea cătră răsăritu, şi altul să întindea cătră apusu; dintre aceşcia era Kolhii şi Tracii. Acuma e tîmpu dea trage corollariu, că precumu **duşmanu**, aşa şi **sîrmanu** e vorbă tracică; şi **sîrmanu** fiindu din o rădăcină cu **săracu**, urmează că **săracu** e vorbă din limba tracică ce era a demustra."*

Această argumentație despre cuvântul *dusmanu* este făcută de A. T. Laurian şi în valorosul dicționar al cărui coautor era şi anume: ***Dictionariulu Limbei romane** dupo insarcinarea dată de societatea Academică Romana elaboratu ca proiectu de A. T. Laurianu şi J. C. Massimu, Bucuresci. Noua Typographia a laboratoriloru Romani, 19 Strata Academiei 19, vol I, 1871, şi vol II, 1876, collaboratori Josefu Hodosiu şi G. Barițiu,* în care găsim următoarele definiții despre cuvântul *dusmanu*:

„...adj, s. *Inimicus, hostis, inimicu*. Radacina vorbei *dusmanu* se vede şi în gr. *δυσμεγησ, malevolus* şi în pers. *Dusman*, care sta în aceeaşi affinitate cu grec. *δυσμεγησ*..." [12]

De asemenea, este respinsă ipoteza proveniență turcice a acestui cuvânt, *dusmanu*, A. T. Laurian mizând pe argumentele cronologice corecte, perşii fiind o civilizație anterioară celei turcice, ultima preluând acest cuvânt de la perşii cu care au intrat în contact şi pe care i-au şi supus.

Demonstrația savantului este una comparatistă care-i prilejuişte alte considerații valoroase, fonetice şi ortografice. Este de remarcat caracterizarea consoanelor: *ş* considrată *şioerătore*, *s* este o consoană *înăsprită*, *r* alături de vocala *e* , *râgâie*. Şi această incursiune în ortografie se regăseşte în metodă şi în analiza savantului din *Tentamen.*

*„Numai rămîne încă totuşi vorbă străină în limba romînească. Şi acesta zicu la tote trei uitîndumă, **săracu, sîrmanu, duşmanu**, cari văzu în vesminte străine limbei no'stre îmbrăcate.*

*1. În **săracu** terminăciunea acu nu să căpătă în neci un cuvîntu curatu romînescu, dară în forte multe din limba scheanică-măcarcă cuvîntul întregu lipseşce, - şi aşia bucuria de susu perde orece din intensitatea sa.*

*2. În **dusmanu duşmanu**, (au **dujmanu**, cumu pronunță unii) litera şioerătore **s** să înăspreşce trecîndu în **ş** ce iară nu să află în cuvintele cele curatu romîneşci.*

*3. În **sermanu (sîrmanu)** vocala **e** să pronunță rîgăindu înnainte de **r**, ce iară nu să capătă aşia lesne.*

*4. În amîndouă **dusmanu** şi **sermanu** vocala **a** nu să mută în **î**, precumu s'ar cădea înainte de **n**, uitîndune la: romanu (rumînu), paganu (păgînu), fontana (fîntînă), mana (mînă), lana (lînă), pane (pîne), cane (cîne), au pîine, cîine, cumu zicu cei din colo de munți, nu şciu după ce Analogie, au ce –taci-!"*

După acesta A. T. Laurian face o analiză a cuvântului care exprimă *sărăcia* la majoritatea limbilor europene şi nu numai, depăşindu-le pe cel romanice, demonstrându-şi talentul de poliglot. Este de reținut terminologia folosită de savant pentru redarea numelor unor popoare europene: pentru spanioli – *spîni*, pentru francezi – *frînci*, pentru englezi – *angli*, pentru germani – *germîni*, pentru slavi – *scheani.*

*„Îndărăptu! Iarăşi la lucrul nostru! **Săracu** e aşia dară cuvîntu tracicu, dară din Etimologia lui ne putîndu mîna Analisea mai înnainte de cîtu la rădăcina ipotetică **seri** sau **siri**, -care vrea să zică, „lipsitu de părinți" şi metaforice pote însămna doră şi „lipsitu de averi", ce ar fi **săracu** nu putemu scote neci un folosu spre aşăzarea ideii ce noi împreunămu cu dînsul. Grecii zicu **πενησ** şi **δειλοσ**, al doilea însemnează mai multu temedu au fricosu, latinii **pauper**, Italianii **povero**, Spînii **pobre,** Frîncii **pauvre,** Anglii **poor,** germînii **arm,***

BDD-A3338 © 2011 Editura Europlus
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.25 (2026-09-15 04:22:47 UTC)

scheanii ***biedni, ubogi, scudni,*** *Ungurii* ***szegeny;*** *bucuros le amu analisa tote, iară şciu că neci unu nu ne scote la lumină.-Şi aşia ne ținîndu cuvîntul în sine puterea lucrului, sîntemu oblegați a ne abate la idea ce avemu despre sărăcie, ca faptă şi nu ca vorbă, şi să vedemu la ce rezultate putemu ajunge desvelinduo."*

Şi din pseudonimul *Penarhu*, un derivat de la grecescul *πενησ,* A. T. Laurian îşi potențează demonstrația în explicarea *teoriei sărăciei*. Cea mai bună definiție a sărăciei o preferă la termenul latinesc *pauper,* termen descris în *Dicționarul* său:

„*Pauperu, - a*, adj, s. *Pauper* (it. *Povero*, fr. Pauvre) *miseru*, care n'are celle necessarie pentru vieția, lipsitu de avere, scapetatu" [13]

După aceste considerații de ordin lingvsitic, A. T. Laurian îşi încheie *teoria sărăciei* aşa cum şi-a început-o, ca un adevărat sociolog, argumentând că aceasta este un fenomen social real şi negativ, stabilind şi câteva trepte ale sărăciei: I. *săracu numai în apelativu*, II. *săracu*, III. *săracu sărăcuț*, IV. *săracu sărăcissimu*, V. *săracu sîrmanu*. Aceste trepte sunt stabilite în concordanță cu satisfacerea nevoilor de trai, bazale, care au constituit pentru domnia sa barometrul sărăciei, făcând totodată şi un adevărat sondaj al săracilor, inventariind lipsurile fiecărei categorii:

„Un omu care are cîtu i trebue, nu i neci săracu, neci bogatu; care are mai multu de cîtu i trebue, e bogatu; care are mai puținu decît i trebue, e săracu. Aşai sărăcia este un conceptu negativu, „starea lipsită de averea ce trebue omului." Iară fiindu că măsura trebuinței e ne aşăzată au îndeterminată, rămîne sărăcia numai o stare relativă. Deunde vine că un omu care n'are neci un denariu, unul care are zece, şi altul care are o mie, potu fi toți săraci, şi toți bogați, ce se pare paradossu; şi ce se pare mai minunatu şi cel ce n'are neci unul, pote fi bogatu şi cel cu zece, săracu, şi iarăşi cel cu zece pote fi mai bogatu, decîtu cel cu o mie. De ici potu trage Aporeticii consecența, că sărăcia e numai o ideă. Dară nu i aşia. Sărăcia este o stare aşia de reală, cîtu închide şi gura unui aporeticu. Numai să cuvine a ne uita bine la cele, ce su de lipsă omului, şi fără care nu pote trăi, şi la cele ce cu de lipsă spre a trăi comodu. Un omu care n'are ce mînca, e săracu, şi săracu sărăcissimu; un om care n'are pîne albă a mînca, e săracu numai în pozitivu. Un omu, care n'arecu ce să îmbrăca, e săracu sărăcuț. Un omu, care n'are un acoperişu, unde s'ar ascunde de ploie, de nea, de geru, e săracu sîrmanu; un omu care n'are o casă de petră a lăcui, e săracu numai în apelativu. Noi vom cerceta numai sărăcia de speța dintîiu, care e sărăcie ***κατ' εξοχην****, cumu zicu cei învățați; însă ne mai rămîne o problemă a resolva mai înnainte de a pîşi mai înlăuntrul acestei cercetări interessante, care de o amu lăsa neresolută, totă cercetatea ar fi fără folosu, mai vîrtosu de s'ar afla vrun Aporeticu, care să ni o arunce în cale cîndu amu judeca că sîntemu gata. (Va urma)*
"

Acestea sunt principalele considerații de ordin lingvistic şi sociologic din articolul *Teoria sărăciei* asupra căruia ne-am oprit analiza pentru studiul de față. Articolul savantului european A. T. Laurian este şi o foarte valoroasă lecție de traducere, istorie, lingvistică comparată, gazetărie etc. pe care ne-o predă în paginile revistei *Foaie pentru Minte, Inimă şi Literatură* ca un adevărat profesor. Este de reținut limbajul, de multe ori plin de neologisme - (pentru acea vreme) - (e.g. *metaforice*, *premisse*, *conacionali* etc.) utilizat de adeptul curentului latinist, multe cuvinte româneşti fiind redate ca şi cele latineşti: *Bravissimo, sărăcissimu, corollariu* etc.

Şi acest articol publicat într-o revistă importantă pentru spiritualitatea românească (reprezentantă a unei generații care a înfăptuit Revoluția de la 1848, Mica Unire din 1859, Independența şi cea care s-a luptat pentru unitate şi pentru alfabetul latin) este o mostră a genialității savantului care a fost A. T. Laurian.

Savantul de anvergură europeană care a fost A. T. Laurian face în acest articol de gazetărie o teorie ştiințifică după modelul din teza domniei sale de doctorat *Tentamen Criticum*, lucrare care s-a remarcat încă de la început prin principiul

BDD-A3338 © 2011 Editura Europlus
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.25 (2026-09-15 04:22:47 UTC)

etimologiei multiple, principiu aplicat de savant în mai toate operele sale lingvistice, în cele lexicografice cu precădere. [14]

Am redat intenționat în alfabet latin şi nu în cel chirilic, mixt pe alocuri, (pentru o mai bună receptare) păstrând însă ortografia şi punctuația autorului pentru a nu pierde din farmecul scriiturii. Cu adevărat omul de cultură A. T. Laurian a respectat titlul revistei scriind cu adevărat pentru minte, inimă şi literatură, reuşind să-i impresioneze şi pe cititorii din zilele noastre.

NOTE

[1] Cf. Katalin Dumitraşcu, (2007). „August Treboniu Laurian şi problemele istoriei limbii române" în volumul *Studii şi articole. Contribuții filologice, II*, Volum coordonat de Katalin Dumitraşcu, Alexandra Iorgulescu, Mihaela Marcu, Craiova: Editura Universitaria, p. 35.
[2] *Ibidem,* pp. 25-35.
[3] Augusto Treboniu Laurianu, (1840), (2002). *Tentamen Criticum in originem, derivationem et formam linguae Romanae in utraque Dacia vigentis vulgo Valachicae,* Ediție, studiu şi note de Katalin Dumitraşcu, Traducere de Katalin şi Emil Dumitraşcu, Craiova: Editura Universitaria, p. 29.
[4] *Ibidem,* p. 49.
[5] Am transliterat în alfabet latin din ***Foaie pentru Minte, Inimă şi Literatură***, Nr. 38/1841, scrisă în alfabet mixt, chirilic şi latinesc (doar câteva litere sau cuvinte) păstrând ortografia şi punctuația acesteia.
[6]) Nota autorului: *Însemnăm că acest articol e scris după grămatica şi ortografia ce o are* ***Tentamen criticum****, care dupa cum neam înştiințat mai tîrziu, au eşit de supt tipariu şi se află de vînzare la ti:Mehitarişci în Viena. Redacția*
[7] Nota autorului: *Dovedi, arăta, atîta vrea a zice scriitoriul cu acea zicere. Red.*
[8] Nota autorului: *Vrea că zică deschilipire*
[9] Nota autorului: *Aadaog*
[10] Augusto Treboniu Laurianu, (1840), (2002). *Tentamen Criticum...,* p. 49.
[11] Nota autorului: *Nerăbdare*
[12] ***Dictionariulu Limbei romane*** dupo insarcinarea dată de societatea Academică Romana elaboratu ca proiectu de A. T. Laurianu şi J. C. Massimu, Bucuresci. Noua Typographia a laboratoriloru Romani, 19 Strata Academiei 19, vol I, 1871, şi vol II, 1876, collaboratori Josefu Hodosiu şi G. Barițiu, Vol I., p. 1133.
[13] *Ibidem,* vol. II, p. 607.
[14] Jana, Balaci, Rodica Chiriacescu, (1978). *Dicționar de lingvişti şi filologi români,* Bucureşti: Editura Albatros, pp. 160-162.

BIBLIOGRAFIE:

Balaci, Jana, Chiriacescu, Rodica, (1978). *Dicționar de lingvişti şi filologi români,* Bucureşti: Editura Albatros.

******Dictionariulu Limbei romane*** dupo insarcinarea dată de societatea Academică Romana elaboratu ca proiectu de A. T. Laurianu şi J. C. Massimu, Bucuresci. Noua Typographia a laboratoriloru Romani, 19 Strata Academiei 19, vol I, 1871, şi vol II, 1876, collaboratori Josefu Hodosiu şi G. Barițiu.

******Foaie pentru Minte, Inimă şi Literatură***, Nr. 38/1841.

Dumitraşcu, Katalin, (2002). *August Treboniu Laurian. Opera lingvistică,* Craiova: Editura Universitaria.

Dumitraşcu, Katalin, (2007). „Un curriculum vitae exemplar-August Treboniu Laurian" în *Studii şi articole. Contribuții filologice II,* (2007). Volum coordonat de Katalin Dumitraşcu, Alexandra Iorgulescu, Mihaela Marcu, Craiova: Editura Universitaria.

Laurianu, Augusto Treboniu (1840), (2002). *Tentamen Criticum in originem, derivationem et formam linguae Romanae in utraque Dacia vigentis vulgo Valachicae,* Ediție, studiu şi note de

BDD-A3338 © 2011 Editura Europlus
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.25 (2026-09-15 04:22:47 UTC)

Katalin Dumitraşcu, Traducere de Katalin şi Emil Dumitraşcu, Craiova: Editura Universitaria.
Popescu Teiuşanu, Ilie, Netea, Vasile, (1970). *A.T. Laurian. Viaţa şi activitatea sa,* Bucureşti: Editura Didactică şi Pedagogică.
***Studii şi articole. Contribuţii filologice, II*, (2007). Volum coordonat de Katalin Dumitraşcu, Alexandra Iorgulescu, Mihaela Marcu, Craiova: Editura Universitaria.

RÉSUMÉ:

QUELQUES CONSIDÉRATIONS ÉTYMOLOGIQUES, PHONÉTIQUES ET LINGUISTIQUES DE A. T. LAURIAN EN *FEUILLE POUR LA RAISON, LE COEUR ET LA LITTÉRATURE*

La personnalité encyclopédique de A.T. Laurian a apporté de nombreuses contributions de valeur dans la culture roumaine et nous mentionnons quelques domaines fondamentaux dans lesquels il a excellé: l'histoire, la philosophie (le grand savant s'intitulait professeur de philosophie quand il signait les travaux ou les articles), la linguistique, etc . Notre étude examine certaines considérations étymologiques, phonétiques et linguistiques de A..T. Laurian qui sont exposés dans l'article *La théorie de la pauvreté*, la partie I, de la ***Feuille pour la Raison, le Cœur et la Littérature,*** No. 38/1841, signé avec le pseudonyme Penarhu . Dans cet article, l'auteur réalise une véritable histoire de la pauvreté, à la fois du point de vue sociologique et du point de vue linguistique. De plus, dans les pages du magazine mentionné, l'auteur utilise des mots et des lettres latines, et par l'intermède de cet élément, il a été un important promoteur de l'introduction de l'alphabet latin. Comme un vrai maître, A.T. Laurian expose dans les pages du célèbre magazine une véritable leçon de linguistiques, en utilisant des méthodes modernes, en comparant la famille de mots dérivés de la pauvreté avec d'autres mots similaires dans les langues européennes, après avoir expliqué l'étymologie afférente. Dans les pages de ce magazine AT. Laurian prouve encore une fois ses connaissances polyvalentes, son talent de polyglotte, mais aussi celui de journaliste.

Mots clés: *A. T. Laurian*, ***Feuille pour la Raison, le Cœur et la Littérature,*** *leçon de linguistique, considérations étymologiques et phonétiques, „La Théorie de la Pauvrette".*

BDD-A3338 © 2011 Editura Europlus
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.25 (2026-09-15 04:22:47 UTC)